

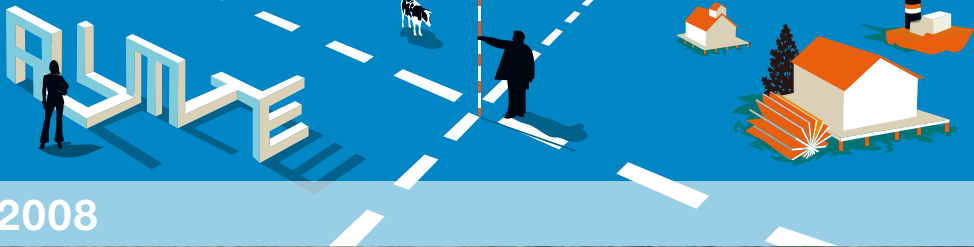

Tijdelijke natuur, permanente winst

Een Conceptwijzer informeert u over beslissende momenten in de ontwikkeling van een grensverleggend concept; bijvoorbeeld als het concept rijp is om in discussie te brengen, of als realisatie in de praktijk in zicht is, maar ook als een concept afgesloten wordt.

In Nederland liggen hele stukken grond braak die tijdelijk veranderd kunnen worden in prachtige natuurgebiedjes. Vaak zijn het plekken dicht bij de steden, waar de vraag naar ruimte om te recreëren het grootst is. Het gaat om percelen met een totaaloppervlak van maar liefst 35 duizend hectare (tweemaal Texel) die wachten op een definitieve bestemming als bedrijventerrein of woonlocatie. Maar bedrijven laten er de natuur niet z'n gang gaan, omdat ze in de problemen komen als ze de grond later in gebruik willen nemen. Er is echter een oplossing: **tijdelijke natuur.**

Conceptwijzer Januari 2008

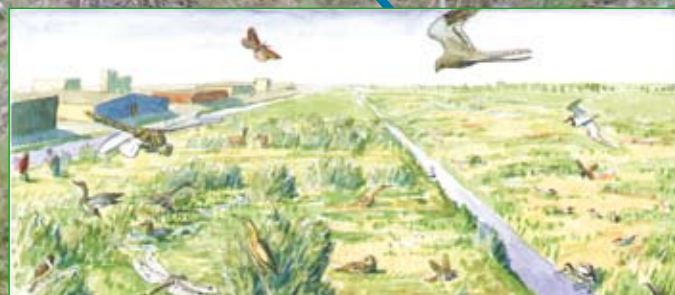
UITGANGSSITUATIE

Een terrein met als bestemming industriegebied.

ZONDER TIJDELIJKE NATUUR

Om te voorkomen dat er zich bijzondere planten en dieren vestigen wordt het terrein zes keer per jaar gemaaid.

MET TIJDELIJKE NATUUR

Tallose pioniers vestigen zich op het terrein. Ook wandelaars hebben het gebied ontdekt.

DEFINITIEVE BESTEMMING

Het terrein heeft zijn bestemming als industriegebied gekregen.

Een mooie ochtendwandeling

Het zou kunnen gebeuren dat de zandvlakte bij u om de hoek, waar ooit kantoren of huizen moeten komen, tijdelijk verandert in een aantrekkelijk natuur- en recreatiegebied. De ochtendwandeling is opeens een genot. Als u geluk heeft ziet u een bontbekplevier en is de kleine visdievenkolonie er ook weer. Het gebied staat vol prachtige planten zoals duizendguldenkruid en kandelaar. Wie weet groeien in dat vochtige hoekje moeraswespenorchissen. In een ruiger hoekje bloeien zwarte mosterd en grote zandkool. Honderden bijtjes en zweefvliegen hangen er boven. Overal zingen fitissen en grasmussen. Over twee jaar zullen de struiken zijn opgeschoten. Uw hond rent tussen de bosjes door naar open vlaktes. Enkele paardjes, Koniks, zorgen er voor dat niet alles meteen dichtgroeit. Wat kan Nederland toch mooi zijn, zelfs zo dicht bij huis.

Conceptwijzer Januari 2008

Bescherming

In de praktijk moeten bedrijven vaak wel vijf of tien jaar wachten voordat ze kunnen beginnen met bouwprojecten. In de tussentijd proberen ondernemingen en projectontwikkelaars met alle mogelijke middelen te voorkomen dat zich op de grond zeldzame natuur ontwikkelt. Ze maaien, ploegen of spuiten elk sprietje groen meteen weg. Liever lelijke desolate gebieden dan natuur waar zich visdievenkolonies, orchideeën of pimpernelblauwtjes vestigen. Deze beschermde soorten vallen onder de natuurbescherming en mogen niet zomaar worden opgeruimd. Het gaat hierbij vooral om de Flora- en Faunawet (waarin ook de Europese Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn verwerkt zijn) en dan met name het onderdeel soortenbescherming. Als zich op braakliggende terreinen bijzondere plant- en diersoorten nestelen, betekent dit voor bedrijven veel ellende.

De wet bepaalt dat ondernemers die toch tijdelijk natuur laten ontstaan achteraf ontheffing moeten vragen om soorten te verwijderen. Dat blijkt een risicovolle procedure te zijn die veel tijd kan kosten. Een ander risico is dat de (lange) juridische strijd rond de ontheffing kan leiden tot negatieve publiciteit. Resultaat is dat gekozen wordt voor de alternatieve strategie: het natuurvrij houden van braakliggende terreinen. Een wet die bedoeld is om natuur te beschermen (en dat ook doorgaans doet) blijkt dus ineens ook negatief voor natuur te kunnen uitpakken.

Pioniersoorten

Toch zouden braakliggende gebieden zo mooi kunnen zijn en substantieel kunnen bijdragen aan de ruimte voor recreatie en de biodiversiteit. Vooral zogenoemde 'pioniersoorten' – de soorten die als eerste in een gebied voorkomen – kunnen gedijen bij de ontwikkeling van tijdelijke natuur. Deze soorten worden als door een magneet aangetrokken door bouwterreinen,

DE UITGANGSPUNTEN VOOR TIJDELIJKE NATUUR

- > Gebieden die geen bestemming natuur hebben maar bijvoorbeeld bedrijventerrein of woningbouw;
- > Toestemming om tijdelijke natuur zich te laten ontwikkelen gaat samen met toestemming om diezelfde natuur weer te mogen verwijderen;
- > Gebieden met tijdelijke natuur zijn vrij toegankelijk voor recreanten.
- > De natuurontwikkeling verloopt spontaan;
- > Gebieden die geen of nauwelijks natuurwaarden hebben.

Voor kinderen een fijne speelplek waar ze in en mét de natuur kunnen spelen.

Een wandeling met de hond betekent hier vrij rennen door bosjes en open vlaktes.

ten, tijdelijke zanddepots en andere gebieden die door de mens overhoop zijn gehaald. In het reguliere natuurbeleid – dat gericht is op behoud – komen juist deze soorten er wat bekaaid vanaf. Tijdelijke natuur geeft deze pioniersoorten de ruimte, waardoor ze zich kunnen versterken.

Oplossing

Het goede nieuws is dat er juridische mogelijkheden zijn om kale terreinen te laten veranderen in tijdelijke natuurgebieden. Het Instituut voor Infrastructuur, Milieu en Innovatie (IMI) te Brussel en professor Backus (thans Universiteit Maastricht) schetsen de contouren van een nieuwe aanpak. Kern van hun advies is dat de risico's voor ondernemers

weggenomen kunnen worden door vooraf, wanneer er nog geen beschermde soorten aanwezig zijn, ontheffing voor de Flora- en Faunawet aan te vragen. Het betekent dat de wet in die gebieden niet van toepassing is, en er toestemming wordt gegeven voor het laten ontstaan en weer verwijderen van tijdelijke natuur. De ontheffing wordt aangevraagd 'in het belang van de bescherming van flora en fauna.' Dat is een van de ontheffingsgronden die in de wet worden gehanteerd, waarmee een link gelegd wordt met de te behalen ecologische winst. Omdat onbekend is welke beschermde soorten in een tijdelijk natuurgebied aanwezig zullen zijn, moet ontheffing aangevraagd worden voor alle mogelijke voorkomende beschermde soorten.

Conceptwijzer Januari 2008

Wandelaars genieten van het ruige maar ook bijzondere landschap dat ontstaan is.

Regering

Op 5 juni 2007 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht om via tijdelijke ontheffingen natuur op braakliggende terreinen mogelijk te maken. Inmiddels werkt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan een beleidslijn tijdelijke natuur. Dit moet de richtsnoer worden voor de reactie van het ministerie als grondeigenaren zo dadelijk ontheffingen gaan aanvragen. En die aanvragen komen er zeker aan.

Veel grondeigenaren zijn namelijk in principe bereid of zelfs enthousiast om tijdelijke natuur toe te laten op hun terrein.

Winnaars

Vanuit de ecologie bezien is natuurlijk een belangrijke vraag wat er gebeurt als de tijdelijke natuur na verloop van tijd weer wordt opgeruimd. De echte pionierssoorten, zo hebben experts verzekerd, zullen dan waarschijnlijk al weer vertrokken zijn. Maar ze hebben zich wel een aantal jaren fors kunnen versterken. Deze versterking werkt structureel door en is dus definitief. Hetzelfde geldt voor tal van andere vroege soorten.

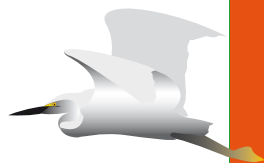
Het minst profiteren de late soorten. Ze zullen in veel tijdelijke natuurgebieden niet de tijd krijgen zich te vestigen. Als dat wel zo is, profiteren ze slechts tijdelijk: ze verdwijnen als de bestemming van het gebied daadwerkelijk wordt gerealiseerd of trekken naar een

volgend gebied. Ecologisch gezien telt tijdelijke natuur dus veel winnaars en geen verliezers.

Publieke opinie

Laten we aannemen dat er binnenkort op een toekomstig bedrijventerrein dicht bij een grote stad een mooi tijdelijk natuurgebied komt, waar pionierssoorten als de rugstreeppad en de orchidee neerstrijken, waar natuur en mens de vrijheid hebben. Kortom, zo'n gebied waar we allemaal van dromen. Maar dan, na zo'n tien jaar intensief gebruik, nadert het moment dat dit gebied zijn definitieve bestemming moet krijgen. Voor recreanten en natuurliefhebbers zal het moeilijk zijn om afstand te nemen van hun oase bij de stad. Tijdige communicatie is noodzakelijk om te laten zien dat tijdelijke natuur lijkt op een rondreizend circus: ergens voor een beperkte periode neerstrijken om te behagen, om daarna weer verder te trekken om op een andere plek datzelfde te doen.

Bij een nieuw verschijnsel horen ook nieuwe rituelen. Te denken valt aan het organiseren van een halvemaaanfestival als de beoogde periode van tijdelijke natuur halverwege is. Ook kunnen natuurnavigators worden ontwikkeld zodat mensen snel kunnen zien op welke nieuwe plekken tijdelijke natuur is of komt. Met tijdige informatie en passende rituelen zal tijdelijke natuur voor iedereen een verrijking blijken te zijn.

InnovatieNetwerk ontwikkelt grensverleggende vernieuwingen in landbouw, agribusiness, voeding en groene ruimte en zorgt ervoor dat die door belanghebbenden in de praktijk worden gebracht. Meer informatie over InnovatieNetwerk vindt u op www.innovatienetwerk.org

Wilt u meer weten over **tijdelijke natuur**, dan kunt u terecht bij:

- > Hans Hillebrand
(InnovatieNetwerk)
(070) 378 56 92
- > Nico Beun
(InnovatieNetwerk)
(070) 378 59 29
- > Wim Braakhekke
(Stroming)
(024) 251 21 52

Colofon

- > **TEKST**
Tjitske Lingsma
- > **ONTWERP**
www.taluut.nl
- > **ILLUSTRATIES**
Taluut
Jeroen Helmer